Warszawa, 27-10-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Sylwia Gregorczyk-Abram

KMP.572.5.2018.KS

Pan

Marcin Kierwiński

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji

Szanowny Panie Ministrze,

w nawiązaniu do pisma z dnia 9 kwietnia 2026 r., BMP.0790.5.2.2026, zwracam się z uprzejmą prośbą o informację na temat stanu zaawansowania prac nad nowelizacją art. 333 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach[1], w zakresie udziału Rzecznika Praw Obywatelskich w monitorowaniu czynności związanych z przymusowym wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

W dniu 12 czerwca 2026 r. zaczęły obowiązywać przepisy paktu o migracji i azylu, w tym rozporządzenie w sprawie ustanowienia wspólnej procedury azylowej[2] oraz rozporządzenie w sprawie kontroli przesiewowej[3], nakładające na Polskę obowiązek ustanowienia niezależnego mechanizmu monitorującego przestrzeganie praw podstawowych podczas procedury przesiewowej na granicach, granicznej procedury azylowej oraz procedury powrotowej.

Rozporządzenie w sprawie kontroli przesiewowej sugeruje, że aby zapewnić zgodność z prawem Unii i prawem międzynarodowym, w tym z Kartą Praw Podstawowych UE podczas kontroli przesiewowych, państwa członkowskie powinny

[1] Dz. U. z 2025 r. poz. 1079.

[2] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1356 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia wspólnej procedury ubiegania się o ochronę międzynarodową w Unii i uchylenia dyrektywy 2013/32/UE.

[3] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1356 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie wprowadzenia kontroli przesiewowej obywateli państw trzecich na granicach zewnętrznych oraz zmiany rozporządzeń (WE) nr 767/2008, (UE) 2017/2226, (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/817.

mieć możliwość skorzystania z już istniejących krajowych mechanizmów monitorowania praw podstawowych[4], a art. 10 ust. 2 rozporządzenia ws. procedury azylowej wprost wskazuje rzeczników praw obywatelskich oraz krajowe mechanizmy prewencji jako organy odpowiednie do uczestnictwa we wszystkich lub części zadań niezależnego mechanizmu monitorowania.

Obecny stan prawny – z uwagi na utrzymujące się nieuwzględnienie Rzecznika w katalogu instytucji uprawnionych do obserwowania operacji powrotowych, a co za tym idzie, brak obowiązków organizacyjnych i informacyjnych Straży Granicznej wobec tych podmiotów – uniemożliwia Rzecznikowi praktyczną realizację tego uprawnienia.

Zintensyfikowanie prac nad zmianą przepisów jest o tyle istotne, iż ze statystyk Straży Granicznej[5] wynika, że dotychczasowa aktywność organizacji w zakresie monitorowania operacji powrotowych ma charakter marginalny[6], co stwarza ryzyko nie tylko w zakresie niedopełnienia zobowiązań Polski wynikających z obowiązującego już paktu migracyjnego, ale również zobowiązań określonych w Protokole fakultatywnym do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur[7] i osłabia ochronę cudzoziemców przed wszelkimi formami niewłaściwego traktowania.

Mając na uwadze powyższe, niezmiennie wyrażam gotowość do współpracy w pracach legislacyjnych nad omawianą kwestią.

Z poważaniem

Sylwia Gregorczyk-Abram

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

[4] Zob. motyw 27 rozporządzenia w sprawie procedury przesiewowej.
[5] Zob. Pismo Zastępcy Komendanta Głównego Straży Granicznej do Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 14 sierpnia 2026 r. (znak: KG-CU-IX.072.26.2026), dostęp: https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-ngosy-deportacje-cudzoziemcow-kgsg.
[6] Na przestrzeli lat 2024-2025, przy łącznej liczbie 1.562 cudzoziemców doprowadzanych drogą lotniczą (666 osób w 2024 r. i 896 osób w 2025 r.), polski obserwator przymusowego powrotu był obecny tylko podczas 3 tego typu operacji (dotyczących kolejno: 10, 41 i 16 powracanych osób).
[7] Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192).